

„A TERMÉSZET” előfizetési ára mellék-
lappal, a „HALÁSZAT”-tal együtt:
egy évre 6 korona.
Csupán a „Halászat” egy évre 3 korona.

Állattani, vadászati es halászati folyóirat.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Főszerkesztő és laptulajdonos:

DR. LENDL ADOLF.

Felelős szerkesztő:

LAKATOS KÁROLY.

Budapest, II., Donáti-uteza 7.

Az állatok pszichikai életéről.

(Kivonat Dr. Gorka Sándor mult számunk-
ban már jelzett állattani előadásából.)

Psychikai folyamatok alatt a lelki élet jelenségeit értjük, melyek végelemzésben, mint elemekre, az érzetekre vezethetők vissza. Ez utóbbiak alatt azon bonyolódott folyamatok eredményét értjük, melyek által a szervezet külső és belső ingereket megérezni képes. Ennek alapján pszichikai életről nemcsak azoknál a szervezeteknél beszélhetünk, melyeknél a lelki élet fejlődésének legmagasabb fokai: tudat, akarat stb. észlelhetők, hanem azon lényeknél is, melyeknél a lelkiélet alkotó elemeire, az érzetekre lehet következtetni, vagyis amelyek képesek ingerek felfogására és feldolgozására. Miután az ingerlékenység (irritabilitás), vagyis ingerek megérezésének képessége a protoplasma ősi sajátságát képezi, azért az összes élő lényeknél mindenütt a testi működés mellett, ilyen értelemben, pszichikai életjelenségek is észlelhetők. Számos észlelet igazolja, hogy a protisták megérik az ingereket s reá-

A sasmadár.

Néma magányban, bérczek honában
Él a sasmadár;
Ott, hol a tetőn — a fény-detelön
Van a földhatár.
Nem néz a földre, csak föl az égre, —
A napba tekint,
A kék világban — szabad hazában
Álmodozva ring.
Fürdik a fényben, gyöngyöző dórben —
Kéj az mind neki.
Vész-vihar éltét, félelem szívét
Nem remegteti.
Játszik a léttel, ezernyi vészszel —
A tette szilaj,
Széteág szárnykarja — mint a hős kardja —
Ha zúg a vihar.
Kedve ha támad — tűzvérre lázad,
Tette készleti,
Égen a felhőt, a futó szellőt
Rabjává teszi.
A tüzes orkán — cikázó villám
Ha megperzseli,
Hamvából újul — a büszke Turul —
Nem fáj az neki.
Nyíl ha találja, szívét átjárja —
Píros vére hull,
Sziklatetőre — bérczetetőre
Vadrózsza borul.
Sóhaj az erdő, zokog a szellő
Mint a vész-sirály,
Nyugszik a fényben, ünnepi csöndben
A madár-király.

Lakatos Károly.

juk czélszerűen reagálnak. A protisták a külvilág változásairól azáltal szereznek tudomást, hogy az ingerek protoplasmájuk elemi részecskéiben molekuláris folyamatokat indítanak meg, melyek a ható inger intenzitása szerint vagy molekuláris, vagy pedig helyváltoztatást eredményező mozgásban nyilvánulnak. Ezek a molekuláris folyamatok képezik a legprimitívebb pszichikai működéseket, mert ezek eredménye révén szerezhetnek tudomást a külvilág és testük változásairól. Miután a mozgás az egyedüli kritérium, melyből a pszichikai folyamatokra következtetést vonhatunk, a mozgásokat kell elemeznünk, ha a protisták pszichikai életét ismerni akarjuk. Verworn és Loeb vizsgálataiból tudjuk, hogy a protistáknál egy és ugyanazon ingerre gépszerű pontossággal mindig egy és ugyanazon mozgás áll be, amelynek irányát nem akarjuk, hanem külső ingerek, chemiai és physikai erők szabják meg. Testük egyenlőtlen ingerlékenysége miatt az ingerforráshoz tudat nélkül olyan szükségszerű törvényszerűséggel közelnek, vagy távolodnak tőle, mint

ahogyan a feldobott kő ismét a földre esik vissza. A soksejtű gerinczelen állatok legnagyobb részénél szintén egy és ugyanazon ingerre mindig egy és ugyanazon változás áll be, ezért teljesen természet-tudományellenes ezen különben igen czélszerű reakciók alapján ez állatoknak *tudatot, akaratot* s mi ezekkel együtt jár, assziáló és emlékező tehetséget tulajdonítani, mert mire való volna ez, ha külső ingerekre egyenlő körülmények között mindig egyféleképp *kénytelenek* cselekedni. Csak azon állatok reakcióinak elemzésénél szabad a tudatra és akaratra, mint magyarázati alapra hivatkoznunk, melyeknél egy és ugyanazon inger hatására, egyenlő körülmények között is, változók a reakciók; ezeknél az assziáló- és emlékező-tehetség már nem hiabavaló, mert segítségével gyűjtene az állatok tapasztalatokat, melyek azután a reakciók rendes lefolyását módosítva, a tudatos és akaratlagos cselekvények szülőokaivá lesznek. Az állatok közül azokat, melyek egy és ugyanazon ingerre mindig csak egyféleképp felelnek, tudat nélküli reflexgépzeteknek kell tekintenünk mindaddig, amíg nincsen beigazolvva, hogy reakcióikat meg tudják változtatni, azaz képesek tanulni.

Számos vizsgálat igazolja, hogy az alsóbbrendű soksejtű állatoknál az idegrendszer eredetileg nem a működések központosítása, hanem az ingerek gyors vezetésének és felfogásának céljából fejlődött ki. A kísérletek egyértelműleg amellet szólnak, hogy a *tömlösek, tüskebőrűek és férgek* összes életjelenségei külső ingerekre gépszerű pontossággal lefolyó reflexekből szövődnek össze. Az egyes reflexek valóságos ideális köztársaságot képeznek; egymástól teljesen függetlenek, a közösségnek egyenértékű tagjait képezik, munkájuk pedig egy nagyobb egységbe: a köztársaságot reprezentáló állat cselekvésébe olvad. A reflexeket nem az idegrendszer fűzi egységes cselekvénynyé, ha-

nem az a berendezés, hogy különböző ingerek, továbbá egy és ugyanazon inger különböző intenzitásának hatására mindig más és más reflexszervek jönnek működésbe, egy reflexnek lefolyása pedig, mint inger, egy másik reflexet válthat ki. A reflex-köztársaságot képező alsóbbrendű gerinczelen és a monarchikusan központosított felsőbbrendű állatok cselekvényei között a különbséget legtisztábban talán a következő kifejezés világítja meg. Ha egy kutya fut, akkor lábait *mozgatja* ha pedig egy tengeri süni (Echinus) mozog, akkor az ambulakrál-lábai *viszik* előre az állatot.

A reflex-működések csak fokozatosan központosítódnak, még pedig azért, hogy a reflexek mechanizmusa fölé újabb mechanizmusok helyeződnek, melyek a régieket egymással összekapcsolva, új idegpályákat és új központokat hoznak létre. A gyűrűs férgenél a reflexszervek szelvényenként központosítottak, náluk az idegrendszer minden dúcza egyenértékű központ. Az *izellábuaknál* a mellső szelvények idegesomója: a garatfeletti dúc, fokozatosan mindinkább vezetővé válik. Ez fogja fel u. i. a mozgásra indító ingerek legnagyobb részét. A folytonos használatnak megfelelőleg azután természetesen mozgásindító képessége emelkedik, ezzel kapcsolatban pedig a többi szelvények dúcainak mozgásindító ereje csökken, ezért a garatfeletti dúc náluk csakhamar általános mozgási központtá válik és a felsőbb érzékszervek idegeivel szorosabb összeköttetésbe lépve, magasabb egységet: *igazi agydúcot* képez.

A gerinczeseknél a hasdúc-láncolatnak a gerincz-agy, az agydúcznak pedig az agyvelő felel meg. A kételtüektől, főleg pedig a csúszó-mászóktól kezdve, az idegrendszer ezen két része fölé *fokozatosan* ismét új idegközpont: az *agykéreg* helyezkedik, mely az újabb mechanizmusok egész sorozatát zárja magába s mely újabb bonyolult központosító összeköttetéseket létesít az idegrendszer meglévő részei közt. Az agykéreg főleg az assziatív emlékezőtehetség szervét

Folyó partján.

„A TERMÉSZET” eredeti tározója.

Irta: **Csendes László.**

Köröskörül száraz, elsárgult nád, csak elől látszik egy keskeny nyíláson a tova-futó folyó sárga, iszapos vize. Százados vén fűzfák vetik árnyukat a habokra, kar-

vastagságú gyökereik mint óriás kígyó a zsákmányát, ölelik össze a földet, melyből az irigy folyó minden évben el-elszakít egy darabot. Évről-évre mossa, vájja gyökereiket az ár, jó búvóhelyet csinálva a víz lakóinak, a fürge vízi bogaraknak, poczkoknak, a folyó temetkezési vállalkozóinak: a rákoknak s egyik-másik fa tövében egy kéllelhetetlen haramiának, a vidrának. Árnyékukba, a zombékos vízszélre esténként húznak a kacsák, sok bogár, féreg találkozik ott, kedves eledel a pákosztos ruczának. A sárga, iszapos habok megtörnek a kiálló gyökereken, tajtékzó kis örvényeket okozva s tajtékfoszlányaik nagy hópolyhekként még messze leúsznak a vizen, míg lassanként szétfoszlanak. Emberi ábrándok, kalandos szép tervek, nem vagytok-e ti is ilyen habfoszlányok? Eleinte összetartva haladtok előre, mintha beválnátok, de az útba eső akadályokon majd itt, majd ott szakad le, tűnik el egy rész, a czél felé mindig kevesebb, gyöngébb, majd szétfoszlik egészen s ott van helyén a sárga, iszapos hullám, a keserű valóság. Egyik fűzfa sűrű koronáján két kis fekete barkájú vörösbecy felelget egymásnak, pedig az árnyas lombos erdő az igazi hazájuk, csak a tél, a szomorú éhezéssel teli napok szorították őket ide a falu közelébe. A nádszálak is száraz, barna zászlóikkal a télre emlékeztetnek, de lenn a nádtörzsökök, az avar kákacsomók közül félve dugja fel hegyét egy-egy kis zöld lándzsa, a fűzbokrok hajladozó ágain apró hamvas, pelyhes barkák üldögélnek, mindmegannyian új életet rejtenek maguk-

képezi. Az associatív emlékezőtehetséggel a legszorosabb kapcsolatban áll a *tudat* kérdése, mert a tudat az associatív emlékezőtehetség működését képezi. Csak azon állatoknál várhatunk tudatot, melyeknél az associatív emlékezőtehetség kísérletileg kimutatható. Pusztán az asszociatív emlékezőtehetség jelenlétében változtathatja meg az állat külső ingerekre gépies biztossággal beálló egyforma reakcióit, mert csak ennek működése esetében lehetségesek a tapasztalatok, amelyek azután a tanulás alapjául szolgálnak s a reflexek szükségszerű lefolyását módosítva, a tudatos cselekvények szülőokaivá lesznek. Megfigyeléseink szerint az associatív emlékezőtehetség kísérletileg kimutatható a *lúbasfejűeknél*, *pókoknál*, *rovaroknál* és a *gerinczesek* legnagyobb részénél. Tudatos és akaratlagos cselekvények tehát csak ez utóbbi állatoknál lehetségesek, mert náluk az associatív emlékezőtehetség kísérletileg kimutatható.

Az *ösztön* lényegének megállapítása a zoologia legnehezebb problémáját képezi. *Loeb* vizsgálatai újban az *ösztönökre* is fényt vetettek. Szerinte az *ösztönök reflexekre* vezethetők vissza. A reflexekről pedig tudjuk, hogy mechanizmusuk a testi sajátságokhoz hasonlóan átöröklődik. Miután a reflexek s így az *ösztönök* is átöröklésnek köszönik létüket, ezért mechanizmusuk átöröklése és célszerű működése csak ugyanazon okok eredménye lehet, mint az állatok testét alkotó különböző bonyolult szervek átöröklése és célszerű működése. Ha a bából éppen kifislett pillangó virágról-virágra száll, melyekről semmit sem hallott s melyeket sohasem látott, ha a pók zsákmanyanak elejtésére hálót köt, ha a rágesálók télire táplálékot gyűjtenek, ugyanazon belső kényszernek és öröklött mechanizmusnak engedelmesskndnek, mint mikor petéjük osztódik, midőn a kezdetben egynemű sejtekből szövetek és szerveik képződnek ki s midőn ez utóbbiak meghatározott törvények alapján működnek.

Végezetül az előadó utal arra, hogy a szervek

működésének központosítása mily fontos szerepet játszik az állatok individualitásának kidomborításánál és az „*én*” érzetének kiképződésénél. A reflex-köztársaságot képező alsóbbrendű állatoknál (tömlősek, tuskébőrűek stb.) nem lehet szó „*én*”-ről, mert a testüket alkotó reflex-szervek végeredményben mindnyájan külön egyéneket képeznek úgy, hogy az egyén szerepét játszó állat lényegében számos „*én*”-ből áll. Igen figyelemre méltó körülmény, hogy ezen állatok vízben, főleg tengerben élnek. A tenger, a szárazfölddel szemben, az egyformaságok hazája. Majdnem mindenütt egyenlő benne a sűrűség, a mozgási ellenállás, diffus a világosság s kicsi és fokozatos a hőingadozás. Nedvesség és szárazság, szép és esős idő, nyár és tél, árnyék és perzselő napfény teljesen ismeretlenek. A létfeltételek úgyszólván állandók s a táplálék megszerzése sem nehéz, ezért a reflex-köztársaságot képező állatok az ő örökölt, változatlan reflexeikkel és ösztöneikkel a legpompásabb eldorádói életet folytathatják. Egész életük örökös falásból és szaporításból áll, melyet csak ellenségeik támadása zavar meg olykor. De ez az idylli kép rögtön megváltozik, midőn az állatok a szárazföldi élethez alkalmazkodnak. A szárazföld változatos s egymástól igen eltérő, rideg életviszonyai új berendezéseket és új alkalmazkodásokat hoznak létre. A sokirányú alkalmazkodással karöltve a szervek jobban differenciálódnak. A tengerben élő *tömlősek*, *tuskébőrűek* és *férgek* számos hasonló működésű reflex-szervvel bírnak, ezért náluk az öncsonkító képesség és a visszaszerző erő — úgyszólván mindennapos. Veszedelem alkalmával életük megmentése céljából baj nélkül áldozhatják fel szerveiket, mert helyüket a megmaradt hasonműködésük könnyen pótolhatják mindaddig, amíg bámulatos visszaszerző képességük újakat képez. A szárazföldön élőknel a magasfokú differenciálódással kapcsolatban a szervek munkája a részletekig specializálódik, a hasonműködésű szervek száma kisebbedik; egyik szerv a másikat már alig,

ban — virágyasárnap szeré nypálmái, hirdette az élet feltámadását, a tavaszt.

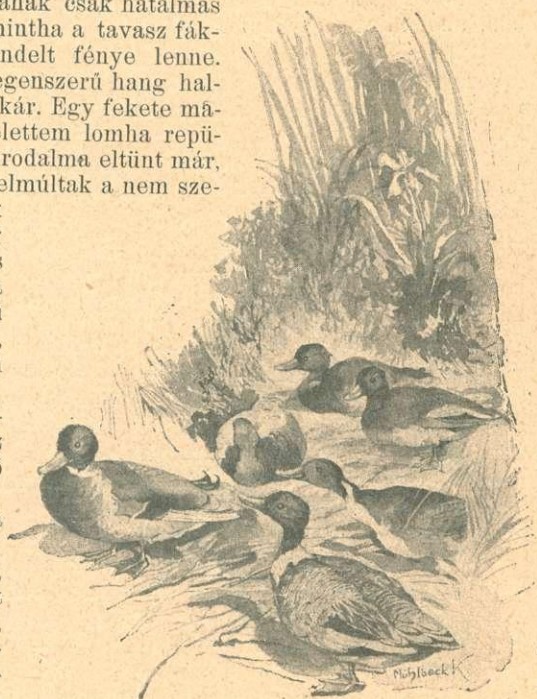
Fenn az égbolton egy maroknyi felhő sincsen, olyan mint az ifjú hajadon arculata, pírját a búcsúzó nap visszalövelő sugarai adják. Egy szürke kis madár vágódik fel a túlsó parti szántásról s mind feljebb és feljebb emelkedve, csicsereg-csattog, mintha egész lelkét, életét énekébe öntené. Szinte megdobbban a szívem az öröm, a meglepetés váratlan rohamától. Hisz ez pacsirta! ez a kis szürke pórmadár, melynél jobban dicsérni a természet hatalmas urát nem tudja senki. Hát csakugyan vége van már annak a lelket dermedtő télnek? Vége; itt van a tavasz, előre küldte dalnokát, költőjét, a kis pacsirtát.

Gyöngye szellő lengeti meg a nádszálakat, átfut hajladozó bugáikon, érdes leveleiken s lágy, zizegő-suttogó hang száll át a vizen. Nem a tél zord szele, a tavasz lehellete. Langy fuvallat, telve sejtelemmel, vágygyal, igérettel, szerelemmel. Mintha mindennek a csíráját magával hordaná, mintha a felébredő föld sóhajtsa, a feltámadt természet első életadó lélegzete lenne. Nem csodálom, ha tavasszal minden élni, dolgozni, szeretni kíván, hisz telve van a levegő élettel és ifjú erővel. Nem csodálom, ha az agg még csak egy évet kér Istenétől, a csüggedő új erővel kezd munkájához s az ifjú szívek hevesebben dobognak, hisz „a virágnak megtiltani nem lehet, hogy ne nyíljék, ha jó a szép kikelet“.

Olyan enyhe még most is levegő, pedig már letűnt az a nagy tűzgolyó, mely életet ad a földnek; a nyugati

égbolton látszanak csak hatalmas sugárkévéi, mintha a tavasz fátylainak előrendelt fénye lenne.

Olyan idegenszerű hang halatszik: kár, kár. Egy fekete mädár száll át felettem lomha repüléssel; az ő birodalma eltűnt már, reá nézve is elmúltak a nem szeretem napok s mégis még messziről is idehozza a szellő szomorú hangját: kár, kár. — Olyan sajátságosan, szinte ijesztően hangzik ez az ide nem illő kísérteties hang, mintha azt akarná mondani, kár, kár, hogy mint minden jónak, szépnek, ennek a virágfakasztó tavasz-

vagy egyáltalán nem képes helyettesíteni; emellett a visszaszerző erő is csökken, ezért a szervezetnek lét-föltétele, hogy testét épségben tartsa meg. Ezt pedig csak azáltal érheti el, ha összes szerveit központosítja. Ezzel a központosítással összefüggésben fejlődik ki a szervek összetartozásának tudata és a fájdalomérzés. Végül a fájdalomérzés fokozatos kifejlődése teremt meg az igazi pszichikai individualitást, mely minden magasabb u. n. lelki működés alapját képezi.

Dr. Gorka Sándor.

Az almamoly.

(Folytatás.)

Újabban, különösen Európában, a tiszta arzénsavas réz (*cuprum arsenicosum*) szintén forgalomba jött, mert ennek összetétele állandóbb, mint a keverékeké.

Természetes, hogy az arzenikummal igen takarékosan kell bánni, vagyis olyan kis adagokban kell a permetező folyadékba keverni, hogy a moly hernyójának igen, de az embernek ne ártson.

Az amerikaiak évek hosszú során át folytatott kísérletek alapján ma a következő receptet használják általánosan: 100 liter vízre 80 gramm (*nyolczvan gramm*) arzénvegyületet (akár párisi zöldet, akár londoni bíbort) számítanak és ehhez még frissen oltott meszet is tesznek. A méz, oltás előtt lemérve, lehet olyan súlyú, mint az arzénvegyület, de lehet több is, némelyek kétszer annyit vesznek belőle, mint az arzénvegyületből.

Ezeket az anyagokat előbb igen jól összekeverik, ami lényeges föltétele a sikernek. A keverést nagyobb ültetvényekben gépekkel, kisebbekben kézzel végzik. Legjobb, ha úgy az arzénsót, mint a meszet először kevés vízben kavargatják igen jól föl és ezt a keveréket öntögetik — folytonos kavargás közt — a nagyobb mennyiségű vízbe.

A méz igen fontos alkatrész és mellőzni nem szabad, mert különben a kényesebb lomb könnyen szenvedhet az arzéntől.

Korábbi években méz helyett lisztet használtak, hogy a szer jobban tapadjon a levelekhez. Mióta azonban a meszet hozták forgalomba, a lisztet már nem tartják szükségesnek. Mivel az arzénsók igen erős mérgek, vigyázni kell velük; és addig, míg nem használjuk, jól elzárva kell tartani, nehogy gyermekek vagy tudatlan emberek férjenek hozzá.

A permetezést azokkal a permetező gépekkel lehet végrehajtani, melyekkel a szőlőt permetezik, hogy a perospóra ellen megvédjék. Csak-hogya permetező csőnek hosszabbnak kell lennie, mint mikor csak a szőlőben használjuk. Egyébiránt a jobb permetező gépekhez egy külön csődarabot szoktak adni, melyet be lehet iktatni a kivezető csőbe és ezzel meg lehet annyira nyújtani, hogy középma-

gasságú fákát a földön állva kezelhet vele a munkás. Nagyobb fáknál azonban a létra már nem mellőzhető.

Amerikában nagy, kocsikra alkalmazott permetezők járnak a terjedelmes ültetvényeket. Egy gépből három-négy kaucsukcső is nyúlik ki és mindegyikhez külön csővezető ember van kirendelve.

nak is vége lesz s ismét közelebb leszünk egy lépéssel oda, ahol minden végződik.

Lassankint mindinkább elsötétedik minden, mintha fokozatosan több-több fekete fátyolt teritenének a földre. A réteken és mezőkön vékony, fehérös ködlepel terjeng. A folyóban visszaverődik a sötétedő égboltozat s mint egy hatalmas aczeltömeg, százzsínű futtatással esőndesen, lomhán halad lefelé. Szerelmes fogolykakas éles cserregése hallatszik a parton, amint hívogatja el-elmaradozó párját, majd a vízhez érve, ijedt csirrenéssel kapnak szárnyra s átsurrannak a folyón. Valami nagy bogár csapódik a nádhoz s nagy vergődés után zúgva tovább száll. A száraz káka között szöszmötöl valami, talán egér, vagy alvó nádi verebekre vadászó menyét. Majd beáll a csend. Lent a déli égen egy halványszínű kékes csillag tűnik fel; kialszik, majd újra felbukkan, mintha gondolkozna, nem jött-e még korán?

Utána a második, harmadik, tizedik, ezredik, kék, sárga, zöld fényben ragyogó csillagok. Azt mondják a tudósok, az mindmegannyi világ, mint a föld s némelyiken élnek emberek is. Vajjon van-e ott is tavasz?

Messze puszkadurranás hallatszik s utána a felriadt ruczák ijedt hápgósa; talán felém is jönnek. Látszik is az égbolt napnyugati zöldes fényében, tengernyi magasságban két tovaszálló pont, egy vadruczapár, még füttyülésük sem hallatszik hozzám.

Lassanként egészen beáll az éj; az égi csillagtábor

teljes fényében ragyog s világuk, mint megannyi apró lidércfény tánczol a tovaftutó habokon. Apró, gömbölyű szélű, lehelletszerű fehér felhők vonulnak fel az égre, talán az ifjú tavasz menyasszonyi leplének lenge foszlányait hozta el a suttogó, lanyha déli szellő.

Máshol szerencsésebb vadászok a nemes hosszűcsőrű vándort várják puszkavégre a lankás erdőszéleken, vagy a fenyvesek sötétjében hallgatják ki az erdők seladon nagy kakasának a leszállását; nekem meg kell elégednem, ha kijövök ide a folyó csendes partjára az alá a vén, viharverte fűz alá, hova olykor-olykor eltéved egy pár húzó vadkacsa. De örülök ennek is, mert inádom a természetet, mely végtelen bölcs s amellett olyan naiv, olyan hatalmas s olyan keresetlen; mert legfelségesebb templomában csodálatom és szerethetem a Mindenhatót, kinek legparányibb műve is ideálisan szép és utánozhatatlan remekmű, mert egyesíti magában az ő végtelen bölcsességét, hatalmát és jóságát.

Az almamoly elleni küzdelemben a *minél finomabb permete a földolog*. A gépnek oly tökéletesnek kell lennie, hogy a folyadékot nem is annyira cseppekben, mint inkább lisztszerű finomságú por formájában adja ki magából és hogy a távolból úgy lássék, mintha köd jönne ki belőle. Durva cseppek, melyek összegyülekezve lefolynak a földre, nem sokat érnek. Azért a permetező munkásnak is ügyesnek kell lennie és a csövet nem szabad annyi ideig egy helyen tartania, hogy a lomb szinte megázzék a szertől és csurogjon. Finom, daraszerű pontok alakjában, de sűrűn kell a permetezett szernak az almákon látszani és legjobb, ha egy-egy fát egyszerre csak könnyedén permetez és mikor már a cseppek megszáradtak, még egyszer vagy kétszer visszatér, hogy alaposan és egyenletesen az összes gyümölcs kapjon köröskörül a szerből.

Most áttérünk arra a fontos kérdésre, *hogy mikor és hányszor kell permetezni*.

Ez attól függ, vajjon az illető hely nagyon szenved-e az almamolytól és attól is, hogy a fatörzs körül való csapdagyűrűket is használjuk-e, vagy pedig csupán a permetezést? Aki kizárólag permetezéssel akar boldogulni, annak minden 10—14 napon, az alma elvirágzásától kezdve egész az almaszüretig kell a permetezést ismételnie, ha az ültetvény meleg fekvésű és száraz éghajlat alatt van, mint aminők Dél-Magyarországban az időjárási viszonyok. Mivel ez 8—10 permetezést tenne egy évben, bizony kérdés, vajjon sokan adnák-e rá a fejüket. Megjegyzem azonban, hogy ennyi permetezéssel már azután 90—95%-a a termésnek szokott megmenthető lenni olyan helyeken is, ahol különben az egész gyümölcsmennyiség megférgesedik. Aszerint, amint csökkentik a permetezések számát, a férgesedés százalékaránya is növekedik.

Van azonban módja annak, hogy évi három, vagy legfőlegb négy permetezéssel is el lehet érni ugyanazt az eredményt; csakhogy ilyenkor a permetezést a fatörzsekre alkalmazott kötésekkal kell összekapcsolni.

Mi itt csak ezt a kombinált eljárást fogjuk szem előtt tartani és a permetezésről is ilyen értelemben beszélünk.

Leglényegesebb az első permetezés. Aki az első permetezést pontosan és kellő időben végzi, az elérhető eredmény felét már előre is biztosíthatja magának. Epen e miatt hosszas viták folytak affölött, mikor kell tavasszal az első permetezést alkalmazni? Voltak, akik azt mondták, hogy már akkor kell megindítani a kezelést, mikor az alma virágzik. Ezzel azonban semmi hasznot sem teszünk, sőt inkább ártunk. Nem használunk vele azért, mivel az almát kell a permetező anyagnak érnie, nem pedig a virágot. A petéből kikelt pici hernyó ugyanis az alma bőréből falatozik először. Amde minden kertész tudja, hogy a leendő kis alma a nagy virágsziromlevelek alatt van, úgy, hogy virágzaskor épen az almát alig érheti a permete, mert a fölötté szétterjeszkedő virágszirmok mint megannyi esernyő szerepelnek. Artani azonban igenis árt az ilyen elhamarkodott permetezés, mert az alma virágait mérgezi meg és ezzel megmérgezi a méheket és általában a viráglátogató rovarokat. Mióta pedig tudjuk, hogy a gyümölcsös kertek termésének mennyisége és minősége jórészt attól függ, hogy mennyi

méhféle rovar látogatja a virágokat, mivel épen ezek a rovarok végzik az oly nagyon szükséges keresztben való termékenyítést, azóta azt is kimondhatjuk, hogy a maga hasznát rontja az, aki az almamoly hernyója helyett az ő legjobb segítőt, a gyümölcsfákat termékenyítő méheket és a hasonló szerepű egyéb bogárságot öli meg.

Most tehát általánosan el van fogadva az a szabály, *hogy az első tavaszi permetezést nyomban a virágszirmok lehullása után kell végrehajtani*. De már akkor azután csakugyan nem tanácsos tovább késlekedni. Ahol igen jól tudják a gyümölcsöt értékesíteni és ahol a molypille nagyon féktelenül szokott garázdálkodni, ott meg is duplázzák ezt az első permetezést, úgy t. i., hogy nyolcz nap múlva megismétlik.

Ami azután a következő permetezéseket illeti, ezek időpontját általánosan érvényes szabály formájában nem lehet megállapítani, mert ezek az időpontok a helyi klimatikus viszonyoktól függenek. Csak annyit lehet tájékoztatóul mondani, hogy minden következő permetezést akkor kell végrehajtani, mikor az illető következő ivadék petéiből a kis hernyók legnagyobb mennyiségben kelnek ki és az almákba igyekeznek behatolni. De hogyan tudhatjuk meg,

hogy mikor kelnek ki a legnagyobb mennyiségben a hernyók? Ezt a fák törzsére alkalmazott csapda-kötések árulják el; mert mikor ezekben a csapdáknak különösen sok gubót találunk, úgy bizonyos, hogy ugyanabban az időben a föld rögei és növény-törmeléke közt is aránylag legtöbb hernyó keres begubózkodás végett menedéket.

Mivel pedig a hernyók begubózkodásától kezdve a pillék kikeléséig, továbbá a peték lerakásáig eltelt idő elég jól ki van puhatolva, a következő szabályt lehet fölállítani.

„Mikor észreveszszük, hogy a fák törzsére alkalmazott csapdakötésekben különösen sok hernyó gyülekezik össze és gubózkodik be, akkor legkésőbbén rá két hétre, még helyesebben azonban néhány nappal e két hét leforgása előtt permetezni kell.“

És ez a szabály nem csupán a tavaszi permetezést követő kezelésre, hanem az ez utáni permetezésre is érvényes.

Meg kell jegyezmem, hogy az egész nyár folyamán késő ősziig majdnem folyvást akadnak a molypillének valamennyi fejlődési stádiumjai; tehát mindig lehet találni egyidejűleg petéket, egészen kicsi, középnagy és felnőtt hernyókat, valamint bábokat és pilléket is. Mindamellet a tömeges gubózkodás, a tömeges pillerajzás stb. mégis bizonyos többé-kevésbé körülhatolt időközökben szokott jelentkezni.

Főnebb említettem, hogy az alma elvirágzása utáni első permetezés a leglényegesebb valamennyi közt. Miért ez a leglényegesebb? Mert ilyenkor a kis almagyümölcsök még fölfelé állanak és így az ú. n. „kelyhük“ vagyis „koronájuk“ is még fölfelé van fordítva. Permetezés közben tehát ilyenkor legjobban belejut az arzénkeverék ebbe a helybe.

(Vége következik.)

Sajó Károly.

* Ami az alma felső részének közepén mint elszáradt és elfekettült képződmény mutatkozik.

A kerti és kis őrgébicsről.

(*Lanius collurio* L. — *Lanius minor* Gm.)

Lengő buzavetések, szőlőhegyek, mosolygó gyümölcsösök, árnyas, egyenes fasorok: a modern kulturvidék képe. E tájaknak is megvan a maguk madáreléte. Egyrészt érdekes, feltűnő, másrészt igénytelen kinézésű madáralalakok népesítik be az utakat, szőlőket és szántóföldeket.

Ha végigkocsizunk egy ilyen árnyékos úton, akkor a vad tájakat kerülő madarak közül okvetlen magára vonja figyelmünket mind színének, mind mozdulatainak szépsége, elevensége által a gébics. Mindenesetre a hamar feltűnő madarak közé tartozik s tartózkodási helyein kívül — a hol nemesak az ornithologus fordul meg — tán ebben rejlik oka általános ismertségének.

A két legközönségesebb gébics-faj — a kis őrgébics, vagy feketehomlokú gébics (*Lanius minor* Gm.) és a tövisszűrő vagy kerti gébics (*Lanius collurio* L.) — valóban ott üti fel tanyáját, a hová az ember munkás keze elér: a szántók, rétek, mezők, kertek, szőlők, gyümölcsösök, kisebb erdőrészek, jobban mondva fáczános remizek vidékén. — A kis őrgébics általában véve a nyitabb, a tövisszűrő a zártabb helyeket szereti. Ha a mezőt, vetéseket vasút vagy országúti táviró szeli keresztül s a közelben valami sűrű fasor is van, úgy a kis őrgébicsessel bizonyosan találkozunk itten. Előjön mélyebb fekvésű, jegenyefás réteken is, hol gyakran láthatjuk a jegenyéken vagy szénaboglyák tetején. Megjelenik a tarlón, a hol a keresztek kedves leshelyei. De talán legkedvesebb leshelye a táviródrót, a miért is az országút magas fái között, a sodronyon ülve, sohasem hiányzik és itt igazán jellemző madár.

Amint az ilyen nyílt út szélén bokrosok, remizek kezdődnek, mindjárt a tövisszűrő vörösödik ki a lombok zöldje közül. Mint zártabb helyeket, szereti a kerteket, sétatereket, melyekben sok a sövény, bokor, fa, de van elég gyepes tisztás is. Itt azonban nem állandó, nem jön meg minden évben egyformán. Falusi kertünkben is, a mely különben teljesen feltárja az elősorolt tényezőket, 1899. nyarán igazán sok volt s a következő év egész folyamán egyetlenegy sem láttam, míg 1901-ben egy család fészkelte és kétszer költött.

A tövisszűrő gébics ezen kívül szőlőkben és különösen olyan facsoportokban tartózkodik, a hol bokrok közül egyes ritkábban álló, szárazágas akácok emelkednek ki. Mint ilyen jellegű facsoportban, ép úgy feltűnően gyakorinak találjuk falusi temetőben. Ott gyakran fészkelnek is, vagy legalább a temető közelében levő alkalmas helyen választanak fész-

kelő helyet. Szántóföldek közt található bodzás, akácossövény, vagy akár egy-két fiatal, tövétől lombos akáczból álló csoport elég arra, hogy ott jóformán a környék összes gébicssei megforduljanak. Így a múlt évben elmentem egy ilyen akác-bokor mellett. Nem volt benne semmi. Odább a sövények közt hajszoltam egy csomó, mintegy 5–6 tövisszűrőt. Majd félórai sikertelen üldözés után egytől-egytől eltűntek. Egészen gyanútlanul tartok ezután az említett akácok felé és hát ott találok az én megugrott gébicsseit, valamennyit.

A *Lanius collurio* a leírt helyeken nyáron át állandó. Már augusztus végén azonban elhagyja ezeket és inkább a réteket, füzeseket keresi fel, a hol szeptember második felében is találunk vonuló fiatal madarakat.

A tartózkodási hely természeti és gazdasági viszonyai a gébicsék táplálkozására nagy befolyást gyakorolnak. Ezt már abból is látjuk, hogy a nyílt helyeken tanyázó kis őrgébics nem él madárfókákkal, mert ott nem igen fészkel az apróbb madár, míg a tövisszűrő szomszédságban fészkel a bokros helyeken, kertekben apró énekeseinkkel és ugyan-csak pusztítja az ivadékait.

A táplálkozás vizsgálására két mód kínálkozik, u. m. a közvetlen megfigyelés, a helyi viszonyok tüzetes ismerete és a begyartalom vizsgálása. A begyartalom azonban a helyi viszonyok szerint nagyon változik, ezért csak azoknak közvetlen megismerése alapján lehet a táplálkozást megérteni. Jablonovszky József úr „A varjak mezőgazdasági jelentősége“ *) cz. hatalmas munkájában több helyen hangsúlyozza, hogy mennyire hiábavaló időpazarlás a közvetlen megfigyelés, a helyi viszonyok feltűntetése nélkül gyűjtött begyartalmak vizsgálása. A begyartalomgyűjtemény, a gyűjtés helyének, körülményeinek leírása nélkül holt tömeg, amelyet csak akkor bírunk megérteni, ha azokat ismerjük. A begyartalom-vizsgálat csak arra tanít, hogy a madás lelövése előtt mit evett, hogy hányféle állattal vagy növényvel él, nem volna-e azonban érdemes megtudni azt is, hogy minő helyi viszonyok közt szerezte azt a táplálékot, a táplálék minősége hogyan alakult a helyi viszonyok különfélesége szerint, milyen hatással voltak ezek egymásra? Ezeket pedig nem az említettek megjelölése nélkül összehozott begyartalmak, hanem csakis a tartózkodási helyen végzett közvetlen megfigyelés alapján lehet megtudni. A gyűjtött begyartalom meg kellene jelölni az illető hely természeti viszonyait — erdő, rét, fasor stb. — és a mezőgazdasági viszonyokat, különösen a varjak, raga-

*) Jablonovszky J.: „A varjak mezőgazdasági jelentősége.“ — *Aquila*, 1901. VIII. évf. pag. 214.

dozók, fűrj, fogoly begyartalmainál, amint már Dobay László úr tette „Néhány szó az ölyvkérdéshez“ cz. értekezésében*). Magam is feljegyeztem a begyartalmat jelző czédulára a lővés-hely körülményeit, ilyenformán:

16.
Lanius collurio L. ♀ ad.
 Baracska, 1901. aug. 6.
 Réti füzes a patak partján.

Ezeket véve alapul a gébics táplálkozásának vizsgálatában, a táplálkozást közvetlenül figyeltem, a begyartalmakat pedig a tartózkodáshelyek különfélesége szerint győjtöttem és vizsgáltam.

Megfigyeltem a kis őrgébicset, mikor vércsemődra

sátorozott a kopár, marhajárta legelő felett. Megvártam lecsapását és később meglőve és felbonczolva, begyében rendesen valami Sysiphus vagy más kisebb trágyabogár volt. Mikor az országúton, ághegyen gunnyasztva szereztem meg akár a kis őrgébicset, akár a tövisszúrót, begye futóbogarakkal (Carabidae) volt tele. Megfigyeltem a tövisszúró gébicset, amint az ághegyről mintegy szárnysegetten dobta magát a fűbe a préda után, mikor a tüskés ágon dolgozott valami pöszméhkel, dongóval — vagy a begyben talált szöcske adott útmutatást a fűben végzett bogarászás sike-rére. A szántóföldek között levő remizekben, fasorokban pusztítják a futóbogarakat, Rhizothrogusokat, Cicindellákat, egy-egy hártvásszárnyút, a kertben és temetőkben lővöttek begye futóbogarakkal, dögbogarakkal (Sylphidae) és kisebb természetű trágyabogarakkal volt tele. Ugyanezekből állott egyrészt a réteken szerettek tápláléka, míg másrészt nagy fekete hangyák és szöcskék szerepeltek benne.

(Vége következik.)

ifj. Szűts Andor.

Vadászat.

A vadtenyésztésről.

„A Természet“ április hó 1-i számában a fenti cím alatt Mátray Gyula kedves barátom arany tollából egy közlemény jelent meg, melynek utolsó harmadik kikezdésében kijelenti, hogy „csupán a suta-vad lelövését illetőleg nem ért velem egyet“.

Nagyon hízelgő reám nézve, hogy egy olyan tapasztalt, lelkes nagyvad-vadász, mint a milyennek én őt ismerem, annyira helyesli nézeteimet, hogy csakis egy dologban van más véleményem; ha pedig elgondolom, hogy az az egy pont is, mely köztünk a

teljes egyetértést megzavarja, csak félreértésen alapszik: a megelégedés érzetét kelti bennem.

Az én igen tisztelt Mátray Gyula barátom valamilyen félreértett engemet, midőn közleményemből azt magyarázta ki, hogy én a suták kímélését javaslom és ajánlom. Hogy pedig ez a félreértés az ő vagy az én hibámon alapul-e, nem tudom s nem is keresem, hanem röviden elmondom sok évi tapasztalaton alapuló nézetemet a suta-, illetve tehén-kérdésben s az általa megpendített tilalmi idők ügyében.

Soha eszem ágában sem volt, hogy én valaha a tehének kíméletére gondoltam volna — a szükségesén túl — sőt én voltam az, aki 10—15 évvel ezelőtt már erősen kardoskodtam a tehének tömeges lelövése mellett, az ok-szerűtlen s általánosan elterjedt tehénkímélet, túltényésztés ellen — sokaknak megbotránkozására.

Mint vadászunk és magyar embernek egyaránt fáj, hogy a világ legerősebb gim-szarvasa, a még őstípusát és erejét megőrzött magyar szarvas országiszerte kezd degenerálódni, satnyulni s ha rövid időn útját nem álljuk ennek a hanyatlásnak: leromlanak, eltörpülnek a németor-szági szarvasok alacsony nivójáig.

Számban szaporodik hazánk szarvasállománya, de minőségben csökken. És épen az első oka a másodiknak.

Hazánknak sok vidékén voltak ős, hatalmas szarvasok. Mindenféle emberi beavatkozás, tudákoskodás nélkül,

farkas, hiúz s más ragadozó vadak társaságában fejlődött nagygyvá, erőssé.

Elment a híre messze az országban az erős bikák-nak s kapós, keresett lett a vidék. Versengtek érte a fő-urak s óriás komplexumokban vették vadászati bérbe a rengetegeket s halomra lővöldöztek az ős agancsosokat.

Talán hogy mértéktelen pusztításukat ellensúlyoz-zák és hogy a németek „Raubzeugvertilgung“ elveit maj-molják: teljes kíméletet szavaztak a tehéneknek s tüzzel-vassal és méreggel kiirtottak minden ragadozót a kör-nyékről. Mi lett ennek a következménye? Az, hogy az állo-mány megszaporodott, de ezzel arányban elkezdett sat-nyulni is.

Az erős bikák terítékre kerültek nagyobbbrszt s az életben maradtak nem voltak képesek a sok tehenet beborítani. Minden fiatalabb fejletlen bika — még a nyár-sas is — tehénhez, sőt tehénekhez jutott s fiatalága mér-téktelenségével egyrészt annyira leüzekedte magát fej-lődése hajnalán, hogy soha többé nem bírt erős ősgan-csossá nőni, másrészt pedig szaporította az állományt, magához hasonló vézna ivadékokkal.

A tehének egyre szaporodtak, a bikák egyre sat-nyultak s most egy kores szarvasállomány lakja a hajdan kevés, de ősszármazásairól híres vidéket.

Vagy lőtték volna rendszeresen a tehéneket, vagy pedig ne pusztították volna ki a farkasokat. Amely terü-leten nincsen őzállomány, ott jóformán áldásszámba megy a farkas. Mert a fölösleges és gyenge satnya vadtól meg-tisztítja a területet.

Bikával nem igen mer a farkas kikötni; csak a te-héneket dézsmálja. Azok közül is mindig a férgese esik neki zsákmányúl, mely az üldözést nem bírva, elmarad a csapattól. Tehát vagy az öreg meddők, vagy a nyavalyá-sok pusztulnak el s csak a legerősebb, legegészségesebb egyedek maradnak meg tenyészállatnak.

Ha azt akarjuk, hogy valamely állomány soha ne in-duljon satnyulásnak, tartsuk be a helyes arányt bika és te-hén között, mi maximum (a nyársasokat is számítva) 2:3-hoz legyen.

Ha pedig az állomány már degenerálódott a tehe-nekbeni túltényésztés folytán: úgy mindenekelőtt lőjük ki a borjúkat, ünöket és meddöteheneket; a legszebb, leg-jobbán fejlődött 5—9 éves tehénekből hagyjunk meg fél-amnyit, amennyire az állomány összes számát akarjuk redukálni s hozassunk vérfelfrissülés céljából erős bikákat olyan vidékről, hol még a faj egészséges, hatalmas. Ha ez megtörtént, lőjük ki a gyengébb testalkatú, satnyuló bikákat s csak a jobbabból hagyjunk meg magunknak

*) A „Természet“ V. évf. XIV. sz. 9. lap.

ammyit, hogy legyen egypár évig mire vadászni, míg az új ivadék felnő s golyóra megéri.

Az állomány pár év alatt átalakul s olyan erős agancsosokat fog produkálni, hogy öröm lesz rájuk nézni.

Mondjuk, hogy egy területen 280 drb szarvasból álló állományt akarunk fentartani, akkor ebből legalább 80 drb bika és csak 120 drb tehén legyen, míg 80 drb a borjúkra essék.

Ha most a 120 drb tehénből mondjuk 80-nak ismét borja, még pedig 60 suta és 20 bika borja lesz, úgy az állományt 60 tehénnel kell és 10 bikával lehet csökkenteni. Ez a csökkentés úgy eszközözendő, hogy előbb lőjük ki az összes meddő, beteg, sovány teheneket s a mi még szükséges, vegyük a telepítés, illetve vérfelfrissítés előtti év borjaiból.

A tehenek száma a 120-at ez esetben soha meg ne haladja, míg a bikák bármily számban tenyészthetők. Minél több van, annál jobb! Ezért egy állományt soha sem lehet bikát és tehenet együtt értve darabszám szerint fixirozni, hogy p. o. csak 200 vagy 300 darabot tenyésztek, hanem mindig csak a suta-vad maximuma és az ehhez szükséges bikák minimuma határozandó meg.

A tehén-lelövésnél nagyon kell vigyázni, hogy oly tehenet ne lőjünk le, melynek borja van, mert az anyatej és téli gondozás nélkül elnyomorodik s kész a konkoly az állományban. A borjút mindig el lehet lőni, de az anyát soha, vagyis csak akkor, ha már a borjú fekszik. Erre nagyon kevesen gondolnak, pedig olyan fontos dolog s az állomány jóságát nagyban befolyásolja. Tehát a teheneket lőni, alaposan lőni kell. Igaz, hogy ez által a szaporulat szám szerint gyengébb lesz, de annál erősebb egyedeket produkál. Mert csakis a legerősebb bikák jutnak tehénhez, melyek biztosítják az ivadék jóságát; másrészt pedig a fiatal agancsos nemzedék is hatalmasra fejlődik, nem lévén alkalma magát korai üzekedés által lerontani.

Aki jó bikákat akar lőni, az kevés bikát és sok tehenet (borjút, ünőt, meddőt és vézna teheneket) hozzon terítékre, mert ahol sok a tehén, ahol nagy az évi szaporulat, ott erős bika nem terem.

Mikor én ezikkemben azt mondtam, hogy tehén-lelövési idő meghosszabbításra nincsen szükség, nem azt értettem, hogy kimélni kell őket, hanem azt tartottam s tartom, hogy a kellő szükséges szám kilövésére elegendő a 2½ hónap s a mi ezentúl jön, az már visszaélés és lelketlenség. Ki látta az 5—6 hónapos borjával hasas teheneket lődözni?

Ami pedig azt illeti, hogy a meddő tehenek a bögés előtt lövessenek le, az általánosságban kivihetetlen. A borjú még augusztusban nem nélkülözheti a tejet s anya nélkül elpusztul, tehát az anyatehén tilalmazandó. Igen, de mivel a törvény csak bikát és tehenet különböztethet meg, a meddő tehén is tilalom alá esik.

Tudom, hogy sok nemes vadász akadna, ki augusztusban csak a meddő tehenet lőné, de a 90% lelőne mindent, mit a törvény enged; nem nézné azt, hogy szoptat-e az a tehén v. nem, hanem csak: durr! Ezekkel tehát számolni kell. Azonfelül közgazdasági szempontból sem helyes az augusztusi lelövés, mert a vad húsa nem szállítható s nem értékesíthető a hőség miatt.

Elvileg nagyon szép és nagyon helyes dolog volna a bikát csak az üzekedés befejezte után lőni, de gyakorlatilag ki nem vihető.

Nincsen az a képviselőház, mely megszavazza azt a §-t, mely a vadászt a legszebb élvezettől, a szarvasbögés gyönyöreitől fosztja meg. Magam is ellene szavaznék, pedig helyén van a szívem. Dugába dőlné a vadászat leghatalmasabb jövedelmi forrása is mndjárt. Az a külföldi, ki egy bögő bikáért elfizet szívesen 4—500 forintot, az egy leüzekedett, sovány, szájalmasan letört, néma agancsosért nem adna 50 frtot sem. Mindjárt megszűnne

az idegen invázió, pedig erre kell alapítani a vadászat közgazdasági jövedelmezőségét.

Ha a bikát kimélnék a bögés alatt, akkor a fajdot meg a szalonkát sem volna szabad lőni.

No de nincsen is a tilalomra szükség, csak kiméltére. Csak okosan, észszerűen kell lelőni a bikákat. Ha van valakinek 15 bikája, abból lelőhet bátran 3 jó bikát, sőt 4-et is. Az a megmaradt 11—12 drb gondoskodni fog arról, hogy a tehenek meddők ne legyenek.

Különben az a bika, mely mint bögő bika kerül terítékre, már úgy is megtette kötelességét; mert az üzekedés kezdete rendesen csendben, titokban, hang nélkül megy végbe. A legtöbb agancsos már augusztus végén, szeptember legelső napjaiban hozzácsatlakozik a tehén-csaphoz s csak akkor kezd el bögni, mikor már a tehenek megteltek s nem veszik fel. Addig hallgat s csak titkon szeretkezik, nehogy kéréző hangjára valamely garçon-seladon figyelmes legyen.

Gyöngyöshalászi Takách Gyula.

Az O. M. E. E. országos és egyesületi ebkiállítására.

Ime láttuk a harmadik ebkiállítást, melyet az országos magyar ebtenyésztő egyesület szervezett. A siker, melyet az egyesület e harmadik kiállításával elért, minden dicséretre érdemes. A komoly törekvés, fáradhatlan munka és szakértelem bizonyítékát láttuk e kiállításon. Láttuk azt is, hogy az előző években rendezett két kiállítás tapasztalatait a tenyésztők hasznukra fordították és ebben látjuk a harmadik kiállítás eminens sikerét.

A pompás tárgymutató adatai szerint huszonhárom különböző osztályban 180 eb versenyzett az első díjért. Nem sok és mégis jelentékeny szám, ha meggondoljuk, hogy nálunk az értelmes és programszerű tiszta tenyésztés fontosságát csak kevesen ismerték fel azok közül, akik az ebeket szeretik is, nevelik is. Az országos magyar ebtenyésztő egyesület vezetői az érdem, hogy az ebkedvelő közönség megláthatja azokat az irányokat, amelyek a tiszta tenyésztés nem eredményeihez vezetnek.

Minden haladást és hanyatlást jelző kiállítás fontos tanulságokat tartalmaz az értelmes tenyésztőre nézve. Az egyiket bátorítja a haladás a fejlesztés útjain, a másikat visszariasztja a veszedelmes irány követésétől. És az okos, szemfüles tenyésztő, aki nemcsak szép, de használható ebet is akar, soha sem fog csak a kiállítási díjakra pályázni, hanem a szépséget mindig és minden körülmények között legalább is össze fogja kötni a használhatósággal. Vissza fog riadni minden olyan iránytól, amely a túlfinomított ivadékokra vezet. Csábító határ ez a túlfinomítás! És az a tenyésztő, aki *csak* kiválóan szép testű ebeket akar, ezt a célját könnyen el is érheti, de a szakértő, gyakorlati ember szeme azonnal föl fogja ismerni a remek szépségű eben azokat a túlfinomított jellegeket, amelyek a használhatóság rovására fejlesztettek.

Azért szeretném, hogy a tenyésztés érdekében minden használati fajta a komoly és szakszerű bírálat tárgya legyen; hogy e bírálat az egyesület évkönyveiben előkelő helyet foglalja, a későbbi idők hasznos forrásává váljék, amelyből útmutatást, tájékoztatást fog meríteni évtizedek múlva a tenyésztő.

Főként a vadászebek miatt szeretném ezt.

A vadászebektől olyan sokféle jeles és jó tulajdonságokat szokott a vadász követelni nemcsak az eb jellemére és lelki tulajdonságaira nézve, de testi alkotásának minőségére nézve is, hogy érdemes, sőt föltétlenül szükséges volna mindazokat a kiállított ebeket, melyek a követelt testi tulajdonságokat mennél tökéletesebben bírják, név- és származás szerint fölemlítve, kritikailag leírni, hogy azután évek múlva minden kiváló eb átörökítési képessége ivadékról-ivadékokra is szembeötlő módon fölismerhető legyen. Ez ada-

tok leglényegesebb részeit persze a törzskönyvben nyitandó rovathá felvezetni!

Megbecsülhetlen értesülésekhez jutna így a tenyésztő.

Hátha még ezeket a följegyzéseket kiegészítene a versenyek és főként a használati versenyek kritikai följegyzései! Ha az évkönyvek segítségével meg lehetne tudni, hogy melyik tökéletes alkotású pointer vagy setter milyen arányokban és minő energiával örökíti át engedelmességét, óvatosságát, higgadtságát, alárendeltsége körén belül önálló cselekvési képességét; hogyan fejlődik utódaiban szaglási képessége, keresésének a stílje és minden körülmények között intelligenciája mellett szelidsége és tanulékonyága.

Ma már minden félig-meddig értelmes tenyésztő tudja, hogy virágzó ostobaság vaktában tenyészteni. És mégis vaktában tenyészünk. Legfőképpen azt tesszük, hogy összenézzük a házasságokat, egyikről-másikról tudunk is valamit és legfőképpen azt keressük még, hogy egyiknek-másiknak hány champion öse van a pedigree-jében! Ennél többet a legjobb akarat mellett sem tehetünk. Vagyis általában, még mindig kísérletezünk. Egyszer sikerül és százszor nem!

Ma már mindenki tudja, hogy a tenyésztés tudomány. Gyűjtsük tehát e tudományhoz az adatokat és adjunk módot és alkalmat a helyes és értelmes szelekczióra!

Meggyőződéseim, — a csodálatosan szívós energiával megáldott angolok minden irányban való állattenyésztései bizonyítják, — hogy igenis, tökéletes, sőt remek vizsla testalakban, valóságos vizsla-talentumok tenyészthetők.

Ott van a Pallas Lexikon pótkötetében a champion *Aldin Fluke* pointer képmása! Nézzék meg és olvassák el a kiváló szépségű champion mezőbeli diadalairól szóló jelentéseket, melyek az angol sportlapokban jelentek meg.

Az ősök pontos ismerete hatalmas emeltyűje a tenyésztésnek. A vizsla egész organizmusa — a tények bizonyítják, ott van a pointer és setter — alkalmas a tenyésztés útján való testi és értelmi erők fejlesztésére, csak lehetőleg pontos adminisztráció kell hozzá.

Ismétlem, a vizslatenyésztésnek hatalmas segédeszköze lenne, ha úgy a kiállítások, valamint a versenyek adatai pontosan feljegyeztetnének. A helyhez nem jutott egyedek a tenyésztés szempontjából közönyösek lévén, természetesen mellőzendők volnának.

A nemes vizslatenyésztés érdekében óhajtanám, ha a fölvetett kérdéshez vizslatenyésztőink hozzászólnának.

A mostani kiállítás alkalmával az a megtisztelő bizalom ért, hogy a pointernek és a három fajta setternek megbíráásával engem bíztak meg.

Természetes, hogy az elem vezetett vizslákat a mostan és nálunk támasztható legszigorúbb tenyésztési szempontok igényei szerint bíráltam meg.

A következő sorokban kívánok számot adni arról, amit a kiállításon pointerekben és setterekben láttam.

Pointerek. Be volt jelentve összesen hét pointer kan és öt pointer szuka.

Sajnálatos, hogy a Fónagy József által bejelentett *Faust* (tenyésztette Hanvay Zoltán), apja Fidledeede (tulajd. Arkwright), anyja *Fitful of Hanva* (tulajd. Hanvay Zoltán, tenyésztette Arkwright) a kiállításról elmaradt, mert ez lett volna az első fekete-fehér pointer, amely kiállításainkon megjelent.

Láttam tehát összesen hat pointer kant, amelyek közül négy belföldi és kettő külföldi tenyésztés.

A látvány, midőn a hat pointer kant fölvezették, nem volt biztató; noha *Lively* (28), habár kissé el van hívva, azonnal magára vonta a figyelmemet.

Kétségtelen, hogy *Lively* klasszis vizsla. Hanvay Zoltán importálta Angliából; Arkwright tenyésztette. Nem tartom kiválóan első rendű kiállítási pointernek, mert orra hegyétől a bordák kezdetéig nem elég hosszú; az arczéle sem elég éles és szeretném, ha a magasságához képest az egész kutya hosszabb lenne valamivel. Izomfelületei a vállán és a czombokon szélesek, melle normális pointer

mell. Nem vettem rajta észre sem lényeges hibákat, sem lényeges kiválóságokat.

Úrfi (29), Dill úr tenyésztette Münchenben és Fónagy József importálta. Apja a híres Lord Altó of Kalandey, állítólag a legjobb kontinentális pointer. A feje, főként ha profilban nézem, mert nyilván az alsó állkapocs csontja nincsen arányban az erősebb fejlődésű koponyával, úgy tetszik, mintha az orr felé vékonyodnék. Egyébként arányos, alacsony és amellet jelentéktelen kutya, minden lényegesebb kiválóság és hiba nélkül.

Rex of Hanva (27) tulajd. Hanvay Zoltán és a tenyésztője én vagyok. Ennek a kutyának csak a feje és a farka szép, de más testrészeiben részint gyöngye, részint rossz. Nevezetesen a mell mélysége absolute nincsen arányban a magasságával (65 cm.) és a lábfejek újjai főként az előlábaknál nem zárnak, széjjel állanak. *Rex of Hanva*-nak kiválóan szép a feje, valamint a farka és a mód, melylyel azt hordja.

Az I. díjat *Lively*, a II. díjat *Úrfi* és a III. díjat *Rex of Hanva* kapta. Nézetem szerint a tenyésztésre alkalmas *Lively* és föltéve, hogy teljesen hibátlan szukával kombinálható, minden mell- és lábhibája mellett nemesen szép feje, farka és erős csontjai miatt *Rex of Hanva* is.

Ugy értesültem, hogy Hanvay Zoltán *Rex of Hanvát* már kombinálta *Fitful of Hanva*-val. Nagyon szerencsésnek tartom ez eszmét, mert *Fitfulban* mindaz, ami *Rexben* hiányzik, megvan és viszont *Rexben* mindaz, ami *Fitfulban* hiányzik, feltalálható.

Ime egy kombináció, amely egy III-ik és egy II-ik díjat nyert pointer között fekszik. Ez a kombináció kizárólag az egymást kiegészítő momentumokra van alapítva és lehetséges, sőt valószínű, hogy ez alomban lesz olyan kölyök, amelyik úgy az apja, mint az anyja előnyeivel fog ékeskedni.

A tenyésztés mesterének, Hanvay Zoltánnak gratulálok a szerencsés és nézetem szerint korrekt kombináció-jához.

Mind az öt szukát gondosan megfigyeltem és úgy találtam, hogy az eredmény teljesen kielégítő, sőt fényes, mert az öt szuka között találtam hármat, amelyek nézetem szerint a tenyésztésre alkalmasak.

Young Babi II. (36) Fónagy József tulajdona is az én tenyésztésem. Egyhasi testvére ez *Pajtásnak*, az 1900. évi nemzetközi kiállítás győzójének.

Young Babi II. magas, nyulánk pointer és minden részében korrekt. Feje, nyaka melle és főként az eleje és czombjai feltűnő módon fejlettek, arányosak és az erőteljesség (már amennyit egy szukától követelni lehet) és szabad mozgás remekei. Vállai és czombjai kitűnően fejlettek és mikor mozog, úgy tetszik, hogy alig érinti a földet. Egész lénye az erőteljes elegancia képét mutatja.

Bátran nyilatkozhatom így a saját tenyésztésemről, mert e részben minden érdem Hanvay Zoltánra hárul, amennyiben *Young Babi* II-nek előkelő és magas klasszisan álló őseit az ő körültekintő és szerencsés importjának köszönhetjük és én nem tettem egyebet, minthogy felhasználtam azt a kitűnő anyagot, amelyet ő importált.

Nagyon kívánatosnak tartanám, hogy Fónagy József az első díjra érdemes *Livelyt* az első díjjal kitüntetett *Young Babi* II-vel párosítaná.

Azt, ami *Babi* II-ben gyöngébb, a mély mellet, talán pótolná ivadékaiban *Lively*.

Fónagy József *Lively* és *Young Babi* II-ben ma 2 elsőrendű tenyészállat tulajdonosa és ha e két pointer ivadékaikat foglyokkal bőven megrakott szép vadászterületein az ő ismert kitűnő módszerével bevadászsza, nem hiszem, hogy a kontinensen bármely pointer velük a versenyt sikeresen felvehetné.

Az imént mondottakat állítani is merem és ez állításaim rövid 2—3 év múlva igazolást is fognak nyerni.

Fitful of Hanva leánya a méltán nagyon híres Cham-

pion Aldin Fluke-nak (K. C. 31035). Ezt a szukát terhes állapotban Hanvay Zoltán importálta a híres angol tenyésztő, Arkwright kenneléből.

E szuka szépség és elegancia dolgában nem versenyezhetett Young Babi II-vel, mert fejének alkotása, főleg szembe nézve, olyan rövidülést mutat, amely a koponya tetejének szélességét a szem alatti fejrészek arányához túl szélesnek tünteti fel. Kétségtelen, hogy ez az aránytalanság a Young Babi II. fejének teljesen korrekt és korrektségében nemesen szép alkotásához képest Fitful of Hanvának nem válik előnyére.

Fitful mozgása sem olyan szabad, mint Babié, aminek kétségtelen oka a vállak és czombok szerkezetében van. Fitful a II. díjat nyerte meg azért is, mert — a mint mondani szokták — a „két vége“ nem kiváló módon fejlett.

Nem szeretném, ha félreértenének. A Fitfulnál észrevett ezen kevésbé előnyös körülmények nem azt jelentik, hogy Fitful rossz, hanem csak azt, hogy a két előkelő szuka között a Babi a jobbik s hogy a két pompás szuka összehasonlításánál a legcsekélyebb különbségekre is figyelemmel kellett lenni. Fitful nagyon nemes pointer. Törzse, különösen mellkasa, a mi Rex of Hanvánál erős kifogás alá esik, gyönyörűen fejlett.

A Fitful of Hanva tenyésztési kombinációjára már előbb nyilatkoztam.

Lolla, a III. díjjal kitüntetett szuka, Dill tenyésztése és Fónagy József importálta Münchenből. Igen kellemes formájú kis szuka ez. A feje azonban túlságosan spaniel-szerű. Egészben a farkán kívüli, amely igen szép, jelentékenyebb szépségeket vagy hibákat nem vettem rajta észre.

A pointerekre vonatkozó eredményt összegezve, a következő tanulságokat fordíthatjuk a hasznunkra:

Összesen hat pointer kan és szuka nyert I. II. és III. díjat. A hat nyertes pointer közül: *Rex of Hanva* (III. díj) és *Young Babi* II. (I. díj) belföldi tenyésztés. Az I. díjat nyert *Lively* és a II. díjat nyert *Fitful of Hanva* angol, míg a II. díjat nyert *Urfi* és a III. díjat nyert *Lolla* német import.

Es mégis a tenyésztés szempontjából nem érzem, hogy a hazai tenyésztésünk a külföldi importtal szemben gyöngye volna, mert *Young Babi* II. a vele versenyző többi öt pointer klasszisban jóval fölülmúlja — amennyiben *Lively*nél is értékesebbnek ítélem — mert, habár nagy hibái vannak, *Rex of Hanva*t értékesebb tenyész-pointernek tartom, mint *Urfit*, amelynek sem nagy előnyei, sem nagy hibái nincsenek. Vagyis *Urfi* jobb kiállítási kutya, mert nincsenek kirívó hibái, de *Rex of Hanva* jobb tenyész-pointer, mert rossz pontjai mellett kiválóan szép, ritka tökéletes részei vannak.

A tenyésztés érdekeit szem előtt tartva, tiszta nyereség *Lively* és tiszta nyereség *Fitful of Hanva* mint importok, amelyek hivatva volnának a belföldi *Young Babi* II. és *Rex of Hanva*val pointer-tenyésztésünket magasabbra vinni.

Az angol setterek. A kiállítás látogatói közül az angol setter-kedvelők soha sem fogják elfelejteni azt a nagyon szép látványt, mikor nagy-szombat napján a napsugarak márciusi szüziességgel ragyogtak és mikor a kiállított kilencz blue belton settert az elkerített körbe vezették, hogy megbíráltassanak.

Szinte káprázott a szemem, mikor ezt a selymesen szikrázó, fehér-fekete-kékben pompázó tiz, lenge, könnyű és simán fekvő, elegáns bundát megláttam.

A setterek egytől-egyig vidám, hancurozni szerető igazi setter lelkek, széles jókedvükben életteljes, gömbölyű, könnyed mozgásukkal festeni való képet mutattak.

Hogy is fejezzem ki magamat? Igen. Mindegyik külön-külön egy nagyon finom ízléssel berendezett hercegi szalonba való, pompás eleven bútor darab! Nincs a világon az a szép eleven bunda, amely ezeknek a blue settereknek a bundájával versenyezhetne. Színben, rajzban egyszerű és disztinguált, tapintásra lágy selyem és amellet azüstfehéren és kékes-feketén szikrázó a blue atter bunda. A kilencz setterből, miután apróra szemügyre vettem valamennyit, kivált hat.

A nyílt osztályba nevezett kanok közül *Lord of Nürnberg* (41) tulajd. Fónagy József; tenyésztette *Tintner Nürnbergben*, amely az I. díjat, azután

Gora (40) tulajd. Vépy Vogronits; tenyésztette Fónagy József, amely a II. díjat és

Lord (42) tulajdonos és tenyésztő Fónagy József, a III. díjat kapta.

A kölykök osztályában pedig különösen kiváltak:

Lilly (46), *Marsca* (47) és *Juczi* (48). Ez osztályban nem is volt több bejelentve.

E hat nagyon kiváló setter mellett a szukák nyílt osztályában kiállított *Countess* I. díj, *Dáma* II. díj és *Pálma* III. díj más kontinentális konkurrencziában talán inkább föltűntek volna, de a kiállítás első rendű belton setterei között nevezetesebb hely nem juthatott nekik, noha hangsúlyoznom kell, hogy ezek a szukák is mindenben becsületesen megállták a helyüket.

Lord of Nürnberg a kiállításon az egyetlen importált blue setter. Szépségre nézve azt hiszem párját kell keresni. A feje a legtipikusabb setter fej, melyet láttam. Nem magas kutya, de magassága arányban áll hosszúságával. A melle mély és a nyaka nagyon szépen és a koponya felé csak parányit hajlik ivszerűen. Ágyéka, vállalai, tökéletes arányúak és egyéb részei mutatják, hogy szilárd kötésű setter.

Az 1900. évben megtartott nemzetközi ebkiállítás alkalmával már nyilatkoztam a *Tintner*-féle blue setterek szépségéről és akkor hangsúlyoztam azt is, hogy mennyire fontos volna setter-tenyésztésünk jövőjére, ha sikerülne egyikét példányt ezekből importálni.

Fónagy József importálta a kiállított *Lord of Nürnberg*et és a ki nem állított *Bettyt*. *Lord of Nürnberg* importálása azért szerencsés, mert e setter egész mineműsége, ha talán nem is szebb az akkor kiállított *Tintner*-féle setterek bármelyikénél, de nézetem szerint nem látszanak rajta a túltenyésztettség nyomai annyira, mint amazoknál.

És azt hiszem, hogy ha Fónagy akár *Lilly*, akár *Marsca* vagy *Juczival* kombinálja, az ivadékok elsőrendűek lesznek.

Gora (40) és *Lord* (42) testvérek és az összetéveszhetőségig hasonlítanak egymáshoz. Mind a kettőnek az a hátránya van *Lord of Nürnberg* mellett, hogy a fejük kissé rövid.

Lilly, *Marsca* és *Juczi* testvérek és apjuk *Gora*, az anyjuk pedig *Miss Kate*, a *Bárczy*-féle szuka. *Gora* ezekkel a leányaival bebizonyította, hogy testi tulajdonságaiból csak a mellét tudta átörökíteni. Mind a három szuka a néh. *Bárczy István* által importált setter typus. Daczára, hogy szukák és daczára, hogy csak 1902 május 3-án lesznek esztendősek, erőteljesebbek és talán magasabbak a derék *Goránál*.

Ez a három setter szuka igen nagy szerepre van hivatva a magyar setter-tenyésztésben, föltéve persze, hogy vadászati kvalitásaik arányban fognak állani testi szépségükkel.

Typusuk élénken emlékeztet a *Bárczy*-féle gyönyörű *Dashing Ruthwenre*, a *Princ* II-re és *Russ-ra*!

Hatalmas setter anyákat látok bennük. A csontjaik erősek, fejük amellett finom és gyöngéd; a nézésük nyugodt és nemes. Mozdulataik határozottak és amellett kecsesek. Az természetes, hogy point hibáik nincsenek.

Öszintén szerencsét kívánok Fónagy Józsefnek ezekhez a kitünő setter dámákhoz.

A *nürnbergi Lord* után még nem láttam ivadékokat. Ohajtanám, ha *Lord of Nürnberg*et a gazdája kombinálná a három szuka közül azzal, a melyik vadászatban a legnyugodtabb és amellett a legerősebb. És ennél az alomnál kezdődne azután a blue settereknek egyelőre a magasabb klasszisa. A *Gora* és *Miss Kate* házassága bizonyítja, hogy *Miss Kate*-ban erősebb az átöröklési energia mint *Gorá*-ban, a tenyésztő tartsa tehát magát a *Miss Kate* ivadékokhoz, főként az anya választásánál.

Összehasonlítva a pointer és blue setter kiállítást, arra az eredményre kell jutnunk, hogy a setterek jóval magasabb tenyésztési klasszison állanak nálunk, mint a pointerek.

Ennek a magyarázatát nem tudom. Nem lehetetlen, sőt valószínű, hogy vannak még az országban jó, sőt elsőrendű pointerok is, de csak keveset ismerek olyan elsőrendű pointer, amely nem volt kiállítva. Kár.

A kiállított pointerok közül négy darab volt külföldi tenyésztés és ezek közül egy nyert első és egy nyert második díjat.

Az összes blue setterekből csak egy volt importált és a setter-tenyésztés ennek dacára öt kitünő belföldi setterrel szerepelt, a melyek között a díjfokozatokat csak hajszálnyi különbségek döntötték el.

Nyugodtan állíthatom, hogy a blue setter tenyésztésünkre büszkék lehetünk.

Ir setterek. Összesen ki volt állítva két kan és három szuka. A legjobb volt közöttük *Laffi* (49), a melyik az első díjat nyerte. Impozáns, hatalmas megjelenése van *Laffinak*. Olyan erős, hogy azt hiszem egy özet is elhozhatna. Szőre azonban közel a bőrhöz túlságosan világos. A feje egészen arányos és rendez. Tenyésztésre alkalmas.

A szukákról csak az I. díjat nyert *Lucit* említem föl, amely már az 1899-diki szegedi kiállításon föltűnt nekem elegáns és korrekt jegyeivel. Elsőrendű tenyészállat, ha a vadászaton is beválik.

A többről nincs mit mondanom.

Gordon setterek. Összesen négy gordon vagy skót setter volt kiállítva és valóban ez volt a legtökéletesebben képviselt fajta!

Ritkán lehet négy olyan tökéletes skót settert együtt látni. Fej, nyak, derék, vállak, lábak és fark, a mell, minden testrészük tökéletes volt! A szőr tapintása, a fülek vastagsága egyformán kifogástalan!

A nyílt osztályban és a kezdők osztályában *Janka* (56) — tenyésztette Harry Godderidge, tulajd. Fónagy József — csak azért nyerte el *Bob* (54) — tenyésztette Sétaffy, tulajd. B. Kobek Kornél — fölött az első díjat, mert *Bobnak* a rozsdavörös színei kissé kormosak voltak! Csak ezért!

A kölykök osztályában pedig *Relli* (57), — tenyésztette Loosy Adolf, tulajd. Francisci Károly — kapta az első díjat. *Pride* (55) — tulajd. Fónagy József, tenyésztette Loosy Adolf — pedig a II. díjat. E két skót setter egyhasi testvér.

Szépségben hajszálnyi különbségek vannak közöttük és csak az döntötte el *Relli* javára az I. díjat, hogy *Relli*-nek simább a szőre.

Mind a négy skót setter egyformán alkalmas a tenyésztésre.

Magas klasszis mind a négy, anélkül, hogy a túltenyésztés legesekélyebb nyoma észrevehető volna rajtuk.

Kívánatos volna, hogy a használati versenyben részt vegyenek s ha ott beválnak, elérjük azt, amit a skót setterektől várhatnánk!

Testre és magatartásra is valóságos látványosság számba mennek ezek a fénylő koromfekete és rozsdavörös szép kutyák!

És ezzel befejeztem talán nagyon is hosszúra nyúlt referádámat, de még hozzáteszem, hogy ez az országos ebkiállítás angol vizsla osztálya teljesen megfelelt a hozzá kötött reményeknek, mert mindenkit meggyőzött, hogy van, habár kevés, de értékes angol vizsla anyagunk. Arról is meggyőződhetett bárki, hogy ha kell angol vizsla, azt nem kell a szomszédban keresnünk; és végre arról is meggyőzhetett bennünket, hogy importálni, főként pointereket, úgy amint azt Hanvay teszi, csak Angliából lehet.

Az országos magyar ebtenyésztő egyesület pedig e kiállításával az eddig szerzett kitünő érdemeit egy minden tekintetben sikerült kiállítás dicsőségével gyarapította.

Gozsdu Elek.

Tudósítások.

T. Szerkesztőség! Van szerencsém becses lapjok számára egy abnormális agancsképződésű őzbak fényképét beküldeni. Az őzbakot én voltam szerencsés elejteni gróf *Andrássy Géza* úr hitbizományi erdőbirtokán, 1900. évi augusztus hó 22-én, Gömörmegyében, Oláhpatak község határában, 1050 m. tengerszín feletti magasságban, fenyves vágásban. Figyelemreméltó, hogy a mellett, míg az agancs egyik ága oly nagy mértékben abnormális, addig a másik ág (a „kereszt“) keresztezett. A test aránylag sovány, súlya 20 kilogramm. Az agancs gróf *Andrássy Géza* úr betléri kastélyában van.

Oláhpatak, április hó.

Gintner Bálint,
urad. főerdész.

T. Szerkesztőség. Sz.-Fehérváron egy kertben sétálva, a fűből egy kis verébnagyságú madár rebbent föl a közeli fára élénk esiesérgéssel. Föltre húzódtam, hogyha közelebb jönne hozzám. Csakugyan verebek jöttek a fára s mindjárt nekiestek

a kis madárnak. Erre közvetlen mellém egy kis bodzafára szállt, de észrevett s villámgyorsan rebbent vissza. Ez a pillanat elég volt, hogy felismerjem benne a *röttorkú pityéret* (*Anthus cervinus*), melyet *Brehm* *Nubia* és *Egyiptom* madarának tart, mely „nem is jön fölebb Dél-Európánál“, míg *Chernel István* „Magyarországi madarai“ ez. könyvében leírja, hogy *Norvégia* északi részén fészke is akadt. Először kételkedtem a kis rozsdavörös torkú madárban, de egy sötét alkalmával egész sereget fedeztem fel egy patak partján, fűzek között, nagy számú czinke társaságában. Teljes bizonyosságért egyet el is ejtettem. Igen finom hamszürke tollal bír, de a tollaknak csak vége ilyen, alja koromfekete; torka téglavörös színű, lába és csőre a paesirtára üt. Oly ügyesen segédkeztek a kis madarak a czinégeknek, de inkább a fa tövében bujkálva szedegették a rovarokat. Bizonyára átvonulóban voltak az itt igen érdekes jelenségek. Ugyancsak e patak partjának balfelén, a hol áradásos moesár van,

A fönt ismertetett őzagancs-abnormitás.

telve vadkaesával, sirálylallyal, esérekkel, varjúval, egy fűzfán egy régi varjufészkekből egy tőkés kaesát rebbentettem ki. A varjufészken igen kevés tatarozás volt, csupán a durvább ágak s hánés közé volt pihetoll szőve s egy tojás a fészkek mélyén. Nyolcz napra rá kilencz tojás volt már e fészkekben, a tojó hűségesen ülte, szinte rajt lehetett volna fészken fogni; pár napra rá a fészket összedúlva, a tojásokat feltördelve találtam a fészkekben. Szegény vadréczét bizonyára valami menyét látogatta meg. Mégis jobb lett volna neki a szomszédos moesárban költeni, mint itt; de nem is hiszem, hogy kedve legyen ismét a fán-fészkelést megpróbálni.

Székesfehérvár, Tobak u. 9.

Fabián Gáspár.

Tudomásul.

Ifj. Bartal Aurél kitünő munkatársunk cikkében ismertetett „*Ungewitter'sche Rostschutzpatrone*“, továbbá a *Mauch-féle Nitrol* (gyártják *Göppingenben*) **Berlinben Steigleder** puskaműves cégénél kapható *Szerkesztő.*

Tudomásul az erdész és hivatásos vadász uraknak.

Sajnos, hazánknak nincs önálló fegyveripara — eltekintve néhány tengődő puskaművestől, — minek következtében vadász-közönségünk kénytelen a puskásboltokban fölhalmozott és legnagyobb részt Ferlachról került selejtes, sőt gyakran éleveszélyes osztrák gyarmányokkal megelégedni, ha csak nagyobb pénzáldozat árán a drága belga, német és angol, vagy cseh gyarmányokat nem akarja igénybe venni; de a szolid, igazi jó gyarmányok vételárát a hivatásos vadászok szerény anyagi körülményei nem igen bírják meg, másrészt pedig hivatásukból kifolyólag a jó fegyverre mégis szükségük van. De olcsó pénzért nálunk ilyet szerezni nem lehet! Többen fordultak ezzel a panaszszal hozzám és ezt a panaszt már évek óta hallom úgy, hogy — részint a sokoldalú felszólításnak is engedve — elhatároztam, valamiképp segíteni a dolgon. Összeköttetésbe léptem tehát Belgia első fegyvergyáros cégével és sikerült is az ügyet nyélbe ütnöm. A gyár vállalkozott az általam konstruált, a hivatásos vadászok ízlésének és szolgálatának leginkább megfelelő négy fajta lankaszter fegyvertípus gyártására igen szemrevaló kiállításban. Mind a négy forma francia *hosszúkulcsos* rendszerű, finom damasztcsövekkel, 16-os kaliberben. Áruk szolid előállításukhoz képest, valóban potomár. A fegyvereket utólag a világhírű prágai *Novotny-cég* reparasszálja. Áruk a következő:

1. *Drótcsővel* (balsó choke-bored) rezezzett sinnel, visszagró kakasokkal és igen csinos mély arabeszk véséssel (márványozva) 26 frt.
2. *London damaszt* csövekkel (bal choke), sinhosszabbtással, visszagró kakasokkal stb. Igen csinos lombvéséssel s ezüst bordúrral 30 frt.
3. *Patkószeg-damaszt* csövekkel stb. gyönyörűen vésvé, ezüst bordúr stb. 37 frt.
4. *Rózsa vagy Bernard-damaszt* csövekkel stb. Igen díszes kiállítás. 45 frt.

Megrendelések egyenesen hozzám intézendők a szerkesztőségbe. Megfelelő felpénz, vagy az egész vételár előleges beküldése szükséges. A megrendeléseket azonnal teljesítem.

Lakatos K.

Mindazoknak, kik szívesek voltak lapunknak a madárvándorlástól tudósítást küldeni, fogadják hátánk kifejezését. Sajnos, a tudósítások mind idejüket mutták!

Intézetünk vesz nagy, **élő uhukat, vadászati czőlokra.** Kérünk ajánlatokat.

IRODALOM.

A kir. magy. Természettudományi Társulat állattani szakosztálya indítványára elhatározta, hogy egyes szakosztályai részére külön tudományos folyóiratokat fog kiadni. Az „**Állattani közlemények**” című új folyóiratról már megemlékeztünk és most örömmel jelentjük, hogy a „**Növénytan közlemények**” első füzeté is megjelent; *Klein Gyula* műegyetemi tanár közreműködésével szerkeszti *Dr. Schilberszky Károly*, a kertészeti tanintézet tanára. Ez a két név teljes garanciát nyújt arra nézve, hogy a folyóirat szép hivatásának teljes mértékben meg fog felelni. És ha minden következő füzet hasonló becses és változatos tartalom-

mal fog megjelenni, akkor bizonyára csakhamar meg is fogja kedvelni közönségünk ezt a hézagpótló új vállalkozást. Szívesen ajánljuk növénytanuloglalkozó t. olvasóink figyelmébe.

Erdők és gyengék. A *jogrend fizikája*. Társadalom-bölcsészeti tanulmány. Irta: *Pollák Illés*. Budapest, Franklin-társulat. 1902. Ára 4 korona. — E mű kétségkívül igen becses nyereséget képez magyar filozófiai irodalomunkra nézve, amely nemcsak kizárólag azért érdemli meg az összes érdeklét körök teljes figyelmét, mivel irodalmunk ilyféle eszmegazdag könyvekben rendkívüli szegény, de azért is, mivel tendenciájában a legnagyobb szociális és filozófiai problémák megoldására törekszik s emellett szívesen engedi magát a modern szellemáramlatok által a logika merev ösvényeiről a borús sejtelmek s óhajok útjaira áttereltetni. Szóval igen érdekes könyv ez, tele eszmével, tartalommal. Óriási perspektívát tár fel előttünk s valami meglepő sajtószerűséggel bír, ami annál érdekesebbé teszi.

Sz. I. „*A régi jó időkből*” — beérkezett. Köszönjük. Szíves üdvözlét. — **F. A. Rákos-Palota**. Az említett özszipok végett tessék *Storcz Mátyás* udvari vadász úrhoz fordulni (Gödöllő). — **V. F. Lugos**. A fortélyos lövedékekről majd egyszer cikket hozunk. — **B. L. Fiume**. Köszönjük szép cikkeit. Kérjük tovább folytatni. Legközelebb talán személyesen találkozunk. — **Grf. F. Méltóztassék** egyenesen *Máthé* fogorvos úrhoz fordulni. Neki órási gyakorlata van az efféle fogműtétekből, úgy hogy külföldről is megkeresik. — *A vén halász* sajnálatunkra nem közölhető. — ifj. **B. A. Charlottenburg**. Néhány érdekes fegyvercikket kérünk. Üdvözlét!. — ifj. **Sz. A. Székesfehérvár**. Értékes cikket köszönjük. Máskor is szívesen látjuk. Üdvözlét! — **Buda Ádám**. Kedves barátom tévedés van a dologban, amennyiben a hivatkozott cikkeknek színét se láttuk! Hát csak nem gondolod, hogy hevertetnénk! Szívesen üdvözlünk. — **G. B. Uradalmi főerdész urnak**. Anyapontyokat *Corchus* halászmester úrtól igen előnyösen lehet beszerezni (Budapest, IV. ker., Molnár-utca 17). A többire nézve méltóztassék *Landgraf* országos halászati felügyelő úrhoz fordulni. — Tudósításának köszönettel helyt adtunk. — **Gy. J.** Versét nem közölhetjük. Kéziratok visszaküldésére nem vállalkozhatunk. Egyébiránt elismerő nyilatkozatát köszönjük.

FOTO-CZINKOGRAFIAI MŰINTÉZET.

MŰVÉSZETI SOKSZOROSÍTÁSOK.

Clichék folyóiratok, könyvek, árjegyzékek és tudományos művek számára, kitűnő kivitelben, legjobb módszerek szerint előállítva.

Czím csakis: **BUDAPEST, VI. ker., Király-utca 30. szám.**

Jutányos árak.

TELEFON: 18—99.

Jutányos árak.

„A TERMÉSZET” szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

Nyomatott Wesselényi Géza könyvnyomdájában Budapest, II., Zsigmond-utca 11—15.